

SIMPOZIJI, DELAVNICE

DRUŽINSKI OSKRBOVALCI V PREDLOGU ZAKONA O DOLGOTRAJNI OSKRBI

*Spletna konferenca, Ljubljana,
6. oktobra 2021*

Vlada Republike Slovenije je 17. junija sprejela predlog zakona o dolgotrajni oskrbi, s čimer se je odzvala na naraščajočo potrebo po enotni sistemski ureditvi tega področja. Ob evropskem dnevu družinskih oskrbovalcev, 6. oktobra 2021, smo na Inštitutu Antona Trstenjaka organizirali spletno konferenco z naslovom *Družinski oskrbovalci v luči novega zakona o dolgotrajni oskrbi*. Gosta konference, mag. Cveto Uršič, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, in gerontolog prof. dr. Jože Ramovš, sta predstavila, kaj prinaša zakon za družinske oskrbovalce, in odgovarjala na vprašanja, ki so jih zastavili poslušalci konference.

Slovenija je zakon o dolgotrajni oskrbi pripravljala že od leta 2002. Na nujnost učinkovitejše ureditve tega področja opozarja strokovna in laična javnost pa tudi EU; potrebo po njem pa je z vso ostrino pokazala epidemija covid-19, med katero so stiske oskrbovalcev in oskrbovancev neznosne. Sedanji predlog zakona po mnenju predavateljev ni idealen, vseeno pa je dobra osnova za razvoj na tem področju. V času te konference je predlog čakal na parlamentarno obravnavo.

Dr. Ramovš je predočil dejstvo, da v Evropi desetina prebivalstva – več kot 44 milijonov ljudi oskrbuje onemogle, bolne ali invalidne svojce, prijatelje ali znance. Družinski člani, sosedje in drugi neformalni

oskrbovalci opravljajo tri četrtine celotne oskrbe. V Sloveniji imamo torej okrog 200.000 neformalnih oskrbovalcev, medtem ko je formalnih – tistih, ki oskrbujejo poklicno oz. službeno – dvajsetkrat manj, dobrih 10.000. Sodobni zakoni o dolgotrajni oskrbi po evropskih državah vključijo formalno in neformalno oskrbo v integriran nacionalni sistem oskrbe.

Mag. Uršič ugotavlja, da je imela naša država do družinskih oskrbovalcev doslej zelo mačehovski odnos. Predlog zakona predvideva za družinske oskrbovalce nekaj možnosti. Najvidnejša novost je poklicni status oskrbovalca družinskega člana za dve najtežji kategoriji oskrbe od skupno petih. Če bo ta predlog sprejet, bodo le-ti imeli zagotovljene naslednje pravice: plačilo v višini 1,2-kratnika minimalne plače v RS, ki jo bo izplačeval Zavod za zdravstveno zavarovanje iz blagajne za dolgotrajno oskrbo, vsa obvezna socialna zavarovanja, 21 dni načrtovane odsotnosti – v tem času bo njegovemu oskrbovancu zagotovljena nadomestna oskrba, deležni bodo usposabljanja in strokovnega svetovanja – njihovo osnovno usposabljanje je predvideno v obsegu 30 ur in obnovitveno v 20 ur. Mag. Uršič predvideva v času razprave o predlogu zakona tudi diskusijo o pravici do njihove trinajste plače (božičnice).

Poleg tega predvideva predlog zakona o dolgotrajni oskrbi še par ukrepov, ki vključujejo neformalno oskrbo v javni sistem.

Podobno kakor drugi evropski zakoni se bo upravičenec do oskrbe lahko odločil za oskrbo v lastni režiji z neformalnimi oskrbovalci – v tem primeru bo prejemal denarno nadomestilo, katerega višina naj bi znašala okrog 26 % od zneska, ki ga za isto

kategorijo oskrbe javna blagajna izplačuje v primeru odločitve za formalno oskrbo na domu ali v ustanovi. Neformalnim družinskim oskrbovancem naj bi bilo zagotovljeno usposabljanje, vsem oskrbovancem pa letni dodatek za krepitev zdravja ter e-oskrba in e-zdravstvo. Za razvoj kakovosti neformalne oskrbe je pomembno zlasti kakovostno in čim zgodnejše usposabljanje družinskih oskrbovalcev, za njihovo razbremenitev pa sodobna e-oskrba in e-zdravstvo ter integrirana povezava med formalno oskrbo na domu in neformalno domačo oskrbo.

Pogovor se je dotaknil tudi ugovora proti predlogu zakona, češ da ni finančno podprt. V preteklih letih je šla razprava v Sloveniji v smeri nemškega financiranja dolgotrajne oskrbe, kjer se ta novi steber socialne varnosti financira iz novega solidarnostnega zavarovanja, podobno kakor zdravstveno in pokojninsko zavarovanje. Ta sistem je dober – v Nemčiji stabilno deluje in se razvija že več kakor četrto stoletje, odkar so leta 1995 sprejeli svoj zakon o dolgotrajni oskrbi. Sedanji slovenski predlog zakona uveljavlja zavarovalniški princip v višini, kolikor že sedaj prispevamo za dolgotrajno oskrbo v okviru našega pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja. Preostali del stroškov za dolgotrajno oskrbo zagotavlja iz proračuna Republike Slovenije. In sicer toliko časa, dokler se vlada in zakonodajalec v dialogu s socialnimi partnerji in državljani Slovenije ne bosta odločila za povišanje zavarovanja za dolgotrajno oskrbo do višine, ki bo pokrivalo vse zagotovljene pravice po zakonu o dolgotrajni oskrbi. Proračunsko financiranje dolgotrajne oskrbe imajo naši sosede Avstriji – pri njih proračunsko financiranje celotne oskrbe deluje in se razvija prav tako stabilno, kakor se v Nemčiji zavarovalniško financiranje. Sedanji slovenski predlog torej

predvideva mešani sistem financiranja dolgotrajne – delno iz obstoječega zavarovanja in delno iz državnega proračuna. Takšen sistem financiranja imamo pri nas že ves čas pri pokojninsko-invalidskem stebru socialne varnosti. In nam deluje stabilno – bolje kakor mnogi drugi sistemi v državi.

Mag. Uršič je kot znan zagovornik deinstitucionalizacije podaril, da bo uveljavitev pravic po predlogu zakona omogočila razcvet pomoči na domu. V prihodnje naj bi hitro dosegli cilj, ki je bil postavljen do leta 2020 – da se število oskrbe na domu vsaj izenači s številom oskrbovancev v domovih. To sodobno obliko oskrbe je po drugih evropskih državah omogočil nov socialni steber systemskega javnega sofinanciranja dolgotrajne oskrbe (pri nas sedaj financirajo pomoč na domu sami oskrbovanci in njihove občine, zato se že desetletje ne širi in ne razvija). Enake pravice za oskrbovance na domu in v ustanovah omogočijo, da bi se lahko čim več ljudi čim dlje stara doma.

Dr. Ramovš, je poudaril, da sodobni sistemi dolgotrajne oskrbe po Evropi razvijajo in zagotavljajo široko paleto programov. Temeljna usmeritev je pomoč za čim daljše bivanje doma ter tesna povezava med neformalno in formalno oskrbo v lokalni skupnosti. Slovenski predlog zakona govori pretežno o institucionalni oskrbi in o centralistično vodenih oskrbovalnih institucijah, vendar pa odpira tudi vrata lokalni organizaciji oskrbe in večji povezavi med formalno in neformalno oskrbo – njegova izrecna težnja je pomoč pri bivanju in oskrbi na lastnem domu.

Ob koncu spletne konference je mag. Uršič poudaril, da smo govorili o predlogu zakona in ne o zakonu – treba je počakati, ali bo zakon sprejet in kakšna bo njegova končna oblika.

Blažka Kolenc